

שטוטהוף

(Stutthof). מחנה ריכוז בשטח דנציג, 36 ק"מ ממזרח לעיר, בבסיס שפך הויסלה. תחילה כונה המחנה 'מחנה לשבויי מלחמה אזרחיים', ומ-8 בינואר 1942 הוכר כמחנה ריכוז ממלכתי.

המחנה היה קיים מ-2 בספטמבר 1939 עד 9 במאי 1945. כ-115,000 אסירים עברו דרך ש', מתוכם נספו כ-65,000 וכ-22,000 נשלחו למחנות ריכוז אחרים. עד להפיכתו למחנה ריכוז שוחררו כמה אלפים מהמחנה, ושאר האסירים ששרדו שוחררו עם שחרור המחנה ותת-המחנות בידי הצבא האדום והצבא הפולני.

לש' היו כמה עשרות תת-מחנות, פזורים על שטח שהוא כיום פולין הצפונית וכן מחוז קליניגרד שבברית-המועצות. הגדולים ביותר ביניהם היו תת-מחנות בטורן (Thorn; בפולנית: Torun) ובאלבינג (כיום אלבלונג, Elblag). בכול אחד מהם היו כ-5,000 אסירות יהודיות, צוות המחנה היה מורכב מאנשי ס"ס ומקבוצה של 'משטרת העזר האוקראינית', בסך הכול היו בש' בכול זמן קיומו כ-3,000 אנשי ס"ס. תחילה היו אסירי ש' פולנים מדנציג (גדנסק) ומפומרניה. אחר-כך הובאו אסירים פולנים מכול פולין הצפונית ומורשה. נוסף לפולנים היו אסירים רוסים רבים. היו גם קבוצות גדולות של נורווגים, דנים ואחרים. תחילה היו אסירים יהודים מעטים בלבד.

תחילה היה ש' מחנה להשמדה באמצעות עבודה (Vernichtung Durch Arbeit), ותנאי העבודה היו קשים ביותר. ב-1943 השתפרו במקצת תנאי האסירים הלא-יהודים. האסירים הועסקו במפעלים שונים ובבתי-חרושת לנשק. תחילה שוכנו בצריפי עץ של המחנה הישן, וב-1943 נבנו צריפי בטון במחנה החדש. לא היו נסיונות בריחה רבים, יחסית. לעיתים קרובות נערכו הוצאות להורג, בעיקר של פעילי תנועת ההתנגדות. ב-1944 הגיעו משלוחים גדולים של יהודים (בעיקר נשים), שהועברו מן הארצות הבלטיות ומאושוויץ. הם עברו סלקציה וחלקם נשלח לתאי הגז. רובם של כ-50,000 היהודים שהגיעו למחנה נספו. בינואר 1945 פונו רוב התת-מחנות ומחנה-האם עצמו מערבה לסביבות למבורק (Lebork) בתנאי חורף איומים, בצעדות מוות, ובהם נספו עשרות אלפי אסירים. משלוחים אחדים פונו גם בדרך הים, על גבי סירות. ב-9 במאי 1945 שוחרר המחנה ואותה עת היו בו כמה מאות אסירים בלבד.